శతాయుష్మాన్‌భవ

నేను నా ఆఫీసు రూంలోకి అడుగు పెట్టేసరికి విజిటర్స్ కుర్చీలో కూర్చున్న ముసలాయన నెమ్మదిగా లేచి నిలబడ్డాడు, మళ్లీ ఏదో అనుమానం వచ్చి కూర్చోబోతూ ''ఇదిగో అప్పారావ్! అమ్మగారొచ్చారా?'' అన్నాడు శూన్యంలోకి చూస్తూ, ఆయన గొంతులో వార్ధక్యం తెచ్చిన కంపన, నా వెనకే వచ్చిన అప్పారావ్ టేబుల్ మీది కాగితాలు సర్ది, వాటిమీద - ఎగిరిపోకుండా పేపర్ వెయిట్స్ పెట్టి ''ఆఁ వచ్చేరు'' అన్నాడు ఫేన్ ఆన్ చేస్తూ.

''ఈనెవురో సెవుటివేళం, దానకి తోడు కళ్లంపడవండి, తెల్లారేతలికి ఎప్పు డొచ్చేడో గేటుదగ్గిర రెడీగా ఉన్నాడు. మిమ్మల్ని సూత్తేనే కాని ఎల్లనంటున్నాడు'' అన్నాడు అప్పారావు పళ్లన్నీ కనపడేలా నవ్వుతూ.

ఉక్కకి తడిసి మరింత మాసినట్టు కనబడుతున్న ఆయన చొక్కానీ, భుజం మీద చిరుగులోంచి కనపడుతున్న ఎముకల గూడులాంటి వంగిన ఆయన దేహాన్నీ, ఒక పక్క విరిగిపోయినా నేనున్నానంటూ ముక్కు మీద నిలబడిన బి.సి నాటి కళ్లజోడునీ మార్చి మార్చి చూస్తూ ఆయనెవరో గుర్తు చేసుకోవాలని శతథా ప్రయత్నించసాగేను - లాభం లేదు.. ఈయన్ని నేనెప్పుడూ చూసినట్లు లేదు. చూసుంటే ఈ సరికి గుర్తుకొచ్చేదే.

''అమ్మలూ, నువ్వు సుభద్రవి కదూ!'' అన్నాడాయన నేనెటున్నానో ఊహించు కొని చూడ్డానికి ప్రయత్నిస్తూ.

''అవునండీ'' అన్నాను నా జ్ఞాపకశక్తిని తిట్టుకుంటూ.

''గుర్తురాలే? మీ రంగామేస్టారింటికి వచ్చేవాణ్ణి కానూ!''

ఓహో..

ఇప్పటికి స్ఫురించింది. ఈయన శ్యామశాస్త్రిగారు. వయసు ఆయనలో చాలా మార్పు తెచ్చింది. ''మీరా తాతగారూ, నమస్కారం, క్షమించండి, గుర్తుపట్టలేకపో యాను'' అన్నాను లేచి దగ్గరకు వెళ్తూ. నాపలకరింపు విని అప్పారావు కాఫీకోసం పరుగె త్తేడు.

ఈయనింకా బతికున్నాడంటే ఆశ్చర్యమే, రంగామాస్టారికి విద్యనేర్పిన గురు వీయన. ఆయన హైస్కూల్లో చదివే రోజుల్లోనే రిటైరయ్యాడు ఈ మాస్టారు. పదిహేనే

ళ్లక్రితం నేను హైస్కూలు స్టూడెంటుగా ఉండగా రంగా మాస్టారింటికి ట్యూషన్‌కి వెళ్లే దాన్ని. అప్పటికే రంగామాస్టారికి నలభై ఏళ్లు పైమాటు. హార్ట్ ఎటాక్ వచ్చి ఈ మధ్యేపో యారాయన, ముసలాయనకి సహస్ర మాసాలు ఎప్పుడో దాటి ఉంటాయి. గుండు చేయిం చుకున్నాడో, ఊడిపోయిందో కాని నెత్తిమీద ఒక్క వెంట్రుకలేదు. నోట్లో ఒక్కపన్నుకూడా ఉన్నట్టులేదు.

''గుర్తుకొచ్చానా అమ్మడూ!'' అన్నాడాయన తృప్తిగానవ్వుతూ.

''బావున్నారా తాతగారూ!'' అన్నాను నేనూ ఏదో అడగాలి కాబట్టి.

''అయ్యో నాబాగు బుగ్గిగానూ.. ఇంకేం బాగు తల్లీ. ఊరు పొమ్మంటోంది కాడు రమ్మంటోంది'' ఆయున గాజు కళ్లలో విషాదం దోబూచులాడింది.

అప్పారావు తెచ్చిన కాఫీని అందుకుని స్వయంగా ఆయన చేతికిస్తూ ''ముందు కాఫీ తాగండి'' అన్నాను.

వణికే చేతుల్తో కాఫీ కప్పు అందుకుంటూ ''ఆడపిల్లవైనా బాగా చదువుకుని వృద్ధి లోకొచ్చావ్, చాలా సంతోషమమ్మా'' అన్నాడాయన. అప్పట్లో ఈయన మడిలేకుండా ఇచ్చిన కాఫీ ముట్టేవాడు కాదు. కాఫీ తాగడం ముగిసాక అడిగేను '' ఏం పని మీద వచ్చా రిలా?''

దానికి జవాబుగా ఆయన కుర్చీ పక్కన పెట్టుకున్న మాసిపోయిన చేతి సంచిని తీసి, దాన్లోంచి తడిమి తడిమి కాయితాల కట్టల్ని లాగసాగేడు.

ఆ కాగితాల్ని చూసి నేను అవాక్కయ్యేను.

ఇదే సంచి, ఇవే కాయితాలు– ఈయన రంగా మాస్టారింటికి కూడా తెచ్చేవాడు. కాకపోతే అప్పుడివి ఇంతగా నలిగిపోయి, చిరిగిపోయిలేవు.

ఆ కాయితాల్లో ఏముంటుందో నాకు తెలుసు.

''మన శ్యామశాస్త్రి మాస్టారికి మన ఊళ్లో సన్మానం జరపాలనీ, వసూలైన మొత్తాన్ని బేంకులో వేసి, దాని మీద వచ్చే వడ్డీని స్కూలు ఫస్ట్ వచ్చిన విద్యార్థికివ్వాలనే ఒక నిర్ణయం జరిగింది. మాస్టారి విద్యార్థులంతా తమ తమ శక్తి మేరకు డబ్బు పంపించి ఈ కార్యక్రమాన్ని జయప్రదం చెయ్యమని కోరుతున్నాము''.

ఇట్లు

కమిటీ మెంబర్స్

రంగా మాస్టారి పేరు కమిటీ మెంబర్స్ అన్నచోట ముందుంటుంది. మిగిలిన నలుగురి పేర్లూ గుర్తులేవు. వాళ్లంతా ఇప్పటికింకా ఉన్నారో లేరో...

ఆ కరపత్రం ఇంతగా గుర్తుండి పోడానికి కారణం ఉంది. ఈ శ్యామశాస్త్రి గారు

రంగా మాష్టారింటికి వచ్చినప్పుడల్లా ప్రైవేట్లో పిల్లలందరం తలా ఒక పేపరు అడిగి తీసుకుని, ఆయన వెళ్లిపోయాక వరసపెట్టి పైకి చదువుతూ నవ్వుకునే వాళ్లం.

ప్రతిసారీ మా మాష్టారు మందలించే వరకూ ఆ ప్రహసనం అలా సాగాల్సిందే.

అప్పట్లో ఈయన తన దగ్గర చదువుకున్నవాళ్ల చిరునామాలు సేకరిస్తూ ఎక్కడెక్కడో తిరుగుతూ ఉండేవాడు.

ఆ ఊరికి వస్తూనే సంచి తెచ్చి మాష్టారింట్లో పడేసి ''రంగా! భోజనానికొచ్చేస్తాను. మడికట్టుకుని వండమను మీ ఆవిణ్ణి'' అని చక్కాపోయేవాడు ఊళ్లోకి.

అప్పటికే వంట ముగించుకున్న ఆవిడ మళ్లీ నూతి చప్టామీదికి పోయి రెండుచేదల నీళ్లు నెత్తిమీద గుమ్మరించుకుని తడిచీరతో నీళ్లోడుకుంటూ కుంపటి అంటించేది.

అన్నం, పులుసు చల్లారితే పనికొచ్చేవి కావీయనకి, ఏరఖావు కొస్తాడో పదార్థాలన్నీ వేడి చెయ్యాల్సి వస్తుందని కుంపట్లోరెండు నిప్పుల్ని ఆరిపోకుండా చూసుకునేవారావిడ, రాత్రికి కూరలన్నీ మళ్లీ వండాల్సిందే, మిగులు తగులు తినడాయన. పిల్లల్తో గుట్టుగా సంసారం లాక్కొస్తున్న ఆవిడకి ఈయనొచ్చాడంటే మతిపోయినట్టయ్యేది, కాని, ఉత్తమ ఇల్లాలు కాబట్టి ఎప్పుడూ విసుక్కోకుండా సొంత మావగారికి చేసిపెట్టినట్టు పెట్టేది. రంగా మాష్టారు జాలిగా చూసేవాడావిణ్ని. మావగారినైనా అలాచూడరని మా అత్తయ్యింట్లో చూసేను నేను. కొడుక్కి పదెకరాల మాగాణి సంపాదించి ఇచ్చిన మావగార్ని ముసలితనంలో మా అత్తయ్య విసుక్కుని, కసురుకుని నానాపాట్లు పెట్టేది.

''ఆ శ్యామశాస్త్రికేం రోగం, వచ్చి ఇలా అందరిళ్ళమీదా పడతాడు? పెద్దకొడుకు అక్కడెక్కడో స్కూళ్ల ఇనస్పెక్టరట. రెండో కొడుకు స్టేషను మేస్టరు. ఆ కోడళ్లు వడ్డాణాలూ, వరసగొలుసులూ వేసుకు తిరుగుతారు. ఈయన చూడబోతే ఇలా.. ఏమాట కామాటే చెప్పుకోవాలి, ముసలాడు వాళ్లని మళ్లనీ తళ్లనీ వేయించుకు తింటాడు. ఈ రోజుల్లో ఎవరికి కుదురుతాయి అవన్నీ?'' అంటూ మా అత్తయ్య ఒకరోజు స్వగతంలో శ్యామశాస్త్రి కథ చెప్పేసింది.

ఈయనకో కూతురుండేదట. పెళ్లి చేస్తే కట్నమివ్వాలని, ఆ పిల్లకు ముప్పయ్యేళ్లొచ్చేవరకూ పెళ్లిమాటెత్తకుండా ఊరుకున్నాడట. చివరికి బంధువుల బలవంతం మీద భార్య వదిలేసి పోయిన ఒక తెలుగు పండితుడికిచ్చి ఆపిల్లని కట్నం లేకుండా ముడి పెట్టేసేడట, ఈ విషయం తెలిసి అతగాడి మొదటి పెళ్లాం తిరిగొచ్చి ఈమెని తన్ని తరిమేసిందట. ఉద్యోగం ఊడుతుందనే భయంతో ఆ తెలుగు పడింతుడు కుక్కిన పేనల్లే ఊరుకున్నాడట. దారీ తెన్నూ తెలీక ఆ అమ్మాయి తండ్రి దగ్గర కొస్తే ఈయన ఆమెని ఆదరించడం పోయి, చెడామడా తిట్టి 'తెలివుంటేపోయి ఆ మొగుడి దగ్గరే పడిఉండమని' తరిమేసాడట. ఆత్మహత్య చేసుకోబోయిన ఆమెని ఎవరో పుణ్యాత్ములు ఆదరించి తమతో తీసుకెళ్లారంట. ఆరోతరగతి మాత్రమే చదువుకున్న ఆమె రాజధానీ నగరానికి చేరుకుని

ఏదో బట్టలకొట్లో సేల్స్ ఉమన్‌గా పని చేసి తనపొట్ట తను పోషించుకుంటోందట- ఈ సమాచారం కూడా మా అత్తయ్యే సేకరించిందప్పట్లో. ఆకాగితాల్ని చూస్తూ అలా ఉండిపోవడం చూసి కాబోలు ''అమ్మగారూ, ఏంటండీ! '' అని పలకరించేడు అప్పారావు.

వణికే చేతుల్తో పేర్లలిస్టున్న కాయితాల్ని విడదీస్తూ ''అమ్మలూ! ఇందులో నాదగ్గర చదువుకున్నవాళ్లపేర్లు, ఎడ్రసులూ కొన్ని వందలున్నాయి. కొందరు తండ్రులకీ, వాళ్ల కొడుకులకీ కూడా నేనే చదువు చెప్పేను. వీళ్లల్లో ఒక్కడు, ఒక్కడంటే ఒక్కడు కూడా పదిరూపాయలైనా పంపలేదు'' అంటూంటే శ్యామశాస్త్రిగారి కంఠం గద్గదమైంది. కళ్లల్లో నీళ్లు చిప్పిల్లాయి.

ఆరోజుల్లో ఈ కరపత్రాలను ఎవరో ప్రెస్ ఉన్న స్టూడెంటు ఉచితంగా ప్రింటు చేసి ఇచ్చేడట. వీటిని అందరికీ పంపించే బాధ్యత రంగా మాస్టారిమీద పెట్టాడీయన. కాని, ఇన్నివందల మందికి – పోస్టేజి భరిస్తూ వాటిని పంపించేంత ఆదాయం రంగా మాస్టారికి లేదని ఈయనకి తెలీదా? 'తన గురువుకోసం తానేమీ చెయ్యలేక పోతున్నానే' అని ఆయన ఎంతగా కుమిలి పోయేవారో ఈయన గమనించలేదా? తెలిసే తనని తను మోసం చేసుకుంటూ వచ్చేడా? ఇన్నేళ్ల తర్వాతింకా ఈ బడి పంతుల్ని ఆ విద్యార్థులు గుర్తుపెట్టుకుంటారని నిజంగా నమ్ముతున్నాడా ఈయన?

''నిజం చెప్తున్నా నమ్మ అమ్మలూ! ఆమారుమూల ఊళ్లో అనామకపు బడిపంతులుగా బతుకు వెళ్లదీసేను, నాకు తెలిసిందీ, నేను వలచిందీ ఆవూరే, ఆ ఊరితో నా అనుబంధం నాకే అర్థం కానిది. నాతల్లినీ, నాభార్యనీ అదే నేలమీద మట్టి చేసాను. నేనూ అక్కడే మట్టిలో కలిసిపోతాను. కాని..కాని...నేను పోయినా ఆ బడిలో నాపేరు శాశ్వతంగా నలిపోవాలి. ఏడాది కొకసారైనా ఏదో ఒక సందర్భంలో ఆబడిలో నాపేరు తలచుకోవాలి. ఇది నాతీరని కోరిక. ఇప్పటికెందరో్ని అడిగేను. అవుననే వాళ్లు కొందరు. నావెనక నవ్వే వాళ్లు కొందరు. కాని, నాకోరిక ఎవ్వరూ తీర్చలేదు. ఈ ఆశ తీరకుండానే రాలిపోతానేమో అనుకుంటూండగా నువ్విక్కడున్నట్టు తెలిసింది. నువ్వు నా దగ్గిర చదువుకున్నదానివి కాదు. అయినా, నాకీసాయం చేసిపెట్టు తల్లీ. ఈ కాయితాలన్నీ ఆ ఎడ్రస్‌లకి పంపించు, చచ్చినీకడుపున పుడతాను.'' జీవం లేనట్టున్న చల్లని చేతుల్తో నా చేతుల్ని పట్టుకున్నాడాయన. ఈకోరికే ఈయన్నింతకాలం బతికించినట్టుంది.

''తాతగారూ! నాకోడౌటు. అప్పట్లో మీరిటైర్మెంటు డబ్బుతో ఆ పని చేసి ఉండచ్చుకాదా!''

నా అసందర్భపు ప్రశ్నకి విషాదంగా నవ్వేడాయన.

అప్పట్లో బడిపంతులి జీతం ఒక జీతమూ, పేన్షను పెన్షనూనా? బతకలేక బడిపంతులనే వాళ్లు, ఆపెన్షను నాలుగు రాళ్లూ రావడానికి ఎన్నిపాట్లు పడ్డానో ఆ పరమాత్ముడికే ఎరుక, ఇక పోతే, నాకొడుకులు నాపాలిటి శత్రువులు. ఆ డబ్బు అందగానే 'ఇకమీద

నిన్ను పోషించాల్సింది మేమే కదా' అంటూ గెద్దల్లా తన్నుకు పోయారు. ఆడపిల్ల పెళ్ళైనా చెయ్యనిచ్చారుకారు.''

ఇది వింటూంటే మనం చెవులతో వినే ప్రతి సంఘటనకీ బొమ్మా బొరుసూ ఉంటాయని నాకనిపించింది.

''అమ్మగారూ! ఇజిటర్సు శానామంది మీకోసం వెయిట్ చేస్తున్నారు.'' అంటున్నాడు అప్పారావు గొణుగుతూ. ఉద్యోగరీత్యా బిజీసీటు నాది. ఒక నిర్ణయానికొచ్చి ''అలాగే తాతగారూ! మీరు చెప్పినట్టే చేస్తాను. మీ ఎడ్రస్ ఇచ్చివెళ్లండి. పనిముగియగానే మీకు కబురు చేస్తాను'' అన్నాను.

ఆమాట వింటూనే నవ్వుతో ఆయన బోసి పెదవులు విచ్చుకున్నాయి. ''శతాయుష్మాన్‌భవ.. శతాయుష్మాన్‌భవ'' రెండు చేతులెత్తి ఆశీర్వదించాడు.

ఆ సంచిలోని కాయితాలన్నిటితో బాటు తన ఎడ్రసు కూడా ఇచ్చి అప్పారావు తోడురాగా బైటికి కదిలాడాయన.

దీర్ఘకాలం బ్రతకడం అదృష్టమౌనోకాదో నాకు తెలియదు. ఈ శ్యామశాస్త్రి గార్ని చూస్తూ ఉంటే అది అదృష్టం కాకపోగా దురదృష్టమేమోనని అనిపిస్తోంది. ఆ దీవెన అందరికి కాకపోయినా, కొందరికైనా శాపంగా పరిణమిస్తుంది కాబోలు. అందుకే ఆ దీవెన మాత్రం నా కొద్దనుకున్నాను.

వార్ధక్యంలో నా అనే వాళ్లు లేక, కష్టానికి ఆదుకునే తోడులేక, స్వయంగా చెయ్యి కాల్చుకుంటూ , ఉన్ననాడు తింటూ లేనినాడు పస్తులుంటూ బతుకును వెళ్లదీసుకు రావడం శాపం కాక మరేమిటి? వేదికలెక్కి ఉపన్యాసాలు దంచే రాజకీయ నాయకుల కిలాంటి వాస్తవాలు దృష్టికి రావు.

'బ్రతుకొక్క ఆరిన వత్తి కొడిలా తలచి మిధ్యలా కలచి పై కప్పు వంగిపడు పాడిల్లు వలెనిలిచి' (తిలక్) ఉన్న శ్యామశాస్త్రి గారికోసం త్వరలో ఏదో ఒకటి స్వయంగా చెయ్యాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాను.

★★★

మరో వారం రోజుల్లో నా ఆఫీసులో జరూరు పనులన్నీ ముగించు కున్నాను. మా కంపెనీ రూల్స్ ప్రకారం నాలుగువేలకన్నా ఎక్కువ అప్పుగా శాంక్షన్ కాలేదు. నా వెనుకున్న బాధ్యతల వలన నేనింత వరకూ కూడ బెట్టిందేం లేకపోయింది.

నేనిలా వస్తున్నాను, ఆయన్ని సిద్ధంగా ఉండమని శ్యామశాస్త్రి గారికి టెలిగ్రాం ఇచ్చి బయలుదేరి వెళ్లేను.

నేరుగా ఆ ఊరి హైస్కూలుకి చేరుకుని హెడ్మాష్టరు గారికీ, స్టాఫ్‌కీ విషయం చెప్పాను.శ్యామశాస్త్రి గార్ని తెలిసిన వాళ్లెవరూ లేరక్కడ, అయినా,అందరూ ఉత్సాహంగా ముందుకొచ్చారు.

శ్యామశాస్త్రి గారికోసం పంపిన కారులో మధ్యవయస్కుడొకాయన వచ్చి దిగాడు.

టెలిగ్రాం అందిందట. ఎదురు చూస్తూ ఉంటావేమోనని కబురు చెప్పడానికి వచ్చాడట. వస్తూనే మొదలు పెట్టాడు.- ''చూడండి ఎంత పని చేసాడో ముసలాడు. వారం రోజుల క్రితం ఎక్కడి నుంచో గాలిలో తేలుతున్నట్టు నడిచి వచ్చేడు. ఎందుకో ముఖం వెలిగి పోతుంది. తనలో తనే నవ్వుకుంటున్నాడు. అలా వచ్చి వచ్చి పంచపాళీ గదిలో మూలనున్న తన మూట మీద తల వాల్చేడు. ముఖం నవ్వుతూనే ఉంది. ఎప్పుడు ప్రాణం పోయిందో ఎవరం గమనించలా. దుష్ట నక్షత్రంలో చచ్చి మమ్మల్ని సాధించేడు. ఇల్లు ఖాళీ చెయ్యాల్సొచ్చింది.

ఏవిటీ, సన్మానం అని టెలిగ్రామిచ్చేరు? ఆయన తాలూకు డబ్బేమైనా ఉంటే నాకే చెందుతుంది. ఎందుకంటే, దూరపు బంధుత్వాన్ని పురస్కరించుకొని పోయేముందంతా నా ఇంట్లోనే తిష్ఠవేసేడు. కొడుకులు బాగానే వదిలించుకున్నారు'' అని కూడా అన్నాడు.

ఎందుకో నాకు దుఃఖం కానీ, ఆశ్చర్యం కానీ కలగలేదు. అలాంటి మనిషి అలా మాట్లాడకపోతేనే ఆశ్చర్యపడాలి.

'' అలాంటిదేం లేదు లెండి'' అంటూ అందరూ కలిసి ఆయన్ని పంపించేసారు. అనుమానంగా చూస్తూనే నిష్క్రమించాడాయన.

సభాకార్యక్రమం కొనసాగించేం.శ్యామశాస్త్రి గారి ఆత్మశాంతికి ఐదునిమిషాలు మౌనం పాటించాం. తెలీని వాళ్లుకూడా ఆయన గొప్పతనాన్ని పొగిడారు స్టేజిమీద.

నేను తెచ్చిన డబ్బు బేంకులో వేసాను శాస్త్రిగారి పేర్న , దానిమీద వచ్చే వడ్డీ శాస్త్రి గారి కోరిక మేరకు ప్రతి ఏటా ఆ స్కూల్లో ఫస్ట్ వచ్చే విద్యార్థికివ్వాలనీ, ఆ ఫండ్ మాత్రం ఎల్లకాలం అలాగే ఉండాలని బేంకులో నమోదైంది.

తిరిగి వస్తూ అలసటగా సీట్లో వెనక్కి చేరబడ్డాను.కాంతి తరిగిన సూర్యుడు పశ్చిమాద్రి వెనక్కి నిష్క్రమించబోతున్నాడు. చెట్ల ఆకుల నీడల వెనక ఎక్కడో ఒక వృద్ధ మహిషం దీనంగా అరుస్తోంది.

ఒక జీవి తుది కోరిక తీర్చే అవకాశం కలిగించిన నా ఉద్యోగానికి కృతజ్ఞతలు చెప్పుకుంటూ, అలసటగా కళ్లుమూసుకున్నాను.

(జూన్'88-వనిత మంత్లీ)